

שמעתא עמיקתא

גליון תס"ז | פרשת משפטים - שקלים | תשפ"א | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

שמעתא אליבא דהלכתא

המפריש תו"מ מפירות האם מועיל למיין שכבר יצא מהם

המפריש תרומות ומעשרות בכמות קטנה, כגון שמפריש בביתו וכיוצא ב, דרך הוא שקודם ההפרשה חותך מעט מן הפרי בסכין, ועל חתיכה זו אומר נוסח ההפרשה. ולייע אם מהני ההפרשה למיין שיצא מן הירק או הפרי הנמצא ע"ג הסכין. ונפיק טובא יש בזה אם צריך להזהר לשטוף הסכין, ולהקפיד שלא יגע קודם שטיפתו בדברים אחרים. וכן אם צריך להקפיד לנקות שאריות המיין שנפלו על השיש וכיוצא ב קודם ההפרשה, ע"מ שלא יגעו בדברים אחרים. ונבאר שורש הספק.

א. תנן (תרומות פ"א מ"ב) דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניות ושאר כל מי פירות של תרומה, רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר. והדר תנן (שם מ"ג) אין סופגין ארבעים משום ערלה. אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואין מביאים בלכורים משקין, אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואינו מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים.

ומבואר **בחולין** (ק"ב) דהאי מתני' דפוטרת ממלקות אתיא כר' יהושע, אבל לר"א חייב. **ותניא** (חולין ק"ב) הטבל והחדש וההקדש והשביעית והכלאים כולן משקין היוצאין מהן כמותן. ומבואר שם בגמ' דלפינן לה מקראי. ורבי אליעזר ור' יהושע פליגי אי ילפינן מביכורים לתרומת כל הפירות או רק לתירוש ויצהר. עיי"ש.

וביאר **הרדב"ז** (מא"א פ"י הכ"ב) דהברייתא דקאמרה דמשקין היוצאין מהן כמותן, אתיא דלא כר' יהושע, או דהאי כמותן קאי לענין שאסורין כמותן. ולדינא כתב **הרמב"ם** (פ"י מהל' מאכלות אסורות הכ"ב) - הטבל והחדש וההקדש וספיחי שביעית והכלאים והערלה, משקין היוצאין מפירותיהן, אסורין כמותן, ואין לוקין עליהן. חוץ מיין ושמן של ערלה, ויין של כלאים, שלוקין עליהם כדרך שלוקין על הזיתים ועל הענבים שלהן.

וביאר **הרמב"ם** (שם) דאנן קי"ל כר' יהושע. וכן ביאר **הצ"ח** (מפריש סי' ז' ס"ק א'). ועיני' **בב"מ** (שם) שכתב דהרמב"ם ס"ל דקראי הוי אסמכתא בעלמא. וכבר תמה עי"ז מאד החו"מ עיי"ש. ומי"מ מבואר **בב"מ** דס"ל דאינו אסור אלא מדרבנן. [וכת' **המגדני ארץ** (תרומות פ"ב ה"א ס"ק ג) דכן דעת גדולי האחרונים].

אולם **הפמ"ג** (ראש יוסף ברכות ל"ח ע"א ובא"א או"ח סי' ר"ב ס"ק י"ח) דייק לשון הרמב"ם דכת' "כמותן" דאסורין מדאורי' ומש"ה הקשה דברי הרמב"ם החדל. ועיני' **בחינוך** (רפ"ה) שכתב - ומשקין היוצאין מפירות שהן טבל אסורין כמותן, ומי"מ אע"פ שהן אסורין מה"ט אין חיוב מלקות על משקין אלא על גוף הפירות.

ב. ומצינו בב"י (יו"ד סי' ש"ט) שכתב בשם מצאתי כתוב דאם יש לפנינו עיסה החייבת בחלה מדרבנן ועיסה החייבת בחלה משום תרי מילי דרבנן, אין להפריש מזו על זו, דכיון דקצת חמורה זו מזו מיהווי כמו מן החיוב על הפטור.

ועיני' **בחז"א** (דמאי סי' י"ב ס"ק י"ט) דכתב - הא דאין מעשרין משום לקוח על שלו, ואם משל נכרי על של ישראל, היינו אפי' בוה"ז שהוא דרבנן, ואפי' בירקות, דכל דאיכא באחד חד דרבנן ובשני תרי אין מעשרין מזה על זה, וכמשי"ב ב"י יו"ד סי' ש"ל בשם מ"כ, וכ"ה בתשובת מיימוני זרעיה ביה"ח חלה.

וכן מבואר **בלבושי שרד** (סי' שבי"ד ס"ב) דאין להפריש חלה מעיסה שחייבת בחלה רק מדרבנן, על סתם עיסה, אע"ג דחלה בוה"ז דרבנן, דזה תרי דרבנן וזה חד דרבנן. ועי"ש דמשמע דאפי' בדעובד אל מהני [דאתא לבאר דברי הט"י דכתב דלא מהני ההפרשה מעיסת הפשטידא עצמה עיי"ש]. ובקונטרס ה"ל תו"מ מפרן **החז"א** (ג' - ה') הובא בדרי"א ח"ג בס"פא כתב דכשם דאין מעשרין מחד דרבנן על תרי דרבנן ולהיפך, ה"ה מתלתא דרבנן על תרי דרבנן. [ועי"ש בהל' תרומות מהגרי"ק כהנא זצ"ל משמיה דהחז"א דהיא

היכן יש חיוב להיזהר משום חילול השם

א. איסור לחלל שם שמים. ב. אנסוהו לעבור איסור בפני רבים. ג. עבר עבירה. ד. שאר לאוין. ה. בפרהסיא / שורש האיסור. ו. העושה מעשה שאינו לפי דרגתו. ז. אחרים יסברו שעשה עבירה. ח. בן אדם בעלמא - דבר ההתורה התרתו בפרושו. ט. חשש איבה. י. במקום שמירת חומת הדת.

א. איסור לחלל שם שמים

כתוב בתורה "לא תחללו את שם קדשי" (ויקרא פכ"ב פס' לב). וכת' **ברמב"ם** (ל"ח ס"ג) שהזהירו מחילול השם, וכבר נכפל לאו זה ואמר (ויקרא פ"ח פס' כא) "לא תחלל את שם אלקיך". וכן הוא **ביראים** (סי' שמ דפ"ו סי' ו), **בסמ"ג** (ל"ח ב) ו**בחינוך** (מצוות רצה - רצח). וכבר הפליגו בחומר איסור זה **בש"ס יומא** (פ"ג) וכתבו דמי שחילול השם בידו אין כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתתה ממרקת. ועיני' **ביראים** שעונשו שלא זה מרובה יותר משאר עבירות. וכת' **השע"ת** (שער ג אות קמג) שהמחלל את ה' ובוזה דברו אבדה תקותו, כי לא רב לו אשר לא יקים מה שנדרש ממנו מעיקר יצירתו לכבד את השם ולקדשו, אבל שלח ידיו לעשות התמורה וההפך ולחלל את שם קדשו, ע"כ.

ומשמעות השי"ש שם שאיסור זה נאמר בפני ישראל, וכן מבואר מהא דלהלן אות ב'. ומוכח משם שאף בפני עכו"ם יש משום חילול השם שהרי בשעת השמד אף בפני עכו"ם בצנעה עובר על לאו זה כמבואר שם. וכן מבואר להלן אותות ד' - ו'.

ב. אנסוהו לעבור איסור בפני רבים

ומבואר **בסנהדרין** (עד) שכל העבירות שבתורה, חוץ מעבודת כוכבים, גלויו עריות ושפיכות דמים, אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצנעה יעבור ואל יהרג. ואם הוא בפרהסיא, דהיינו בפני י' מישראל, חייב ליהרג ולא יעבור אם העכו"ם מכוין להעבירו על דת. ואם היא שעת הגזירה יהרג ואל יעבור. ובעי"ז, גי"ע ושי"ד אפי' בצנעה ולא בשעת הגזירה, ואפי' אין העכו"ם מכוין אלא להנאתו, יהרג ואל יעבור. וכן פסקו **הרמב"ם** (י"ס"ה פ"ה ה"ח) ו**הרא"ש** (שם סי' א) וכן הובא **בשו"ע** (יו"ד סי' קנז). ועי' **בשאלתות** (שמות שאלתא מג) שכת' דהא דאמרת דבשעת השמד יהרג ואל יעבור, מ"ט, כיון דגזרה למיעקרא למילתא, הוי קידוש השם, וקרינן ביה ולא תחללו את שם קדשי. ומבואר שמי שעבר ואינו נהרג על קידוש ה' עבר לאו זה. ו**הרמב"ם** (ל"ח ס"ג) כת' שאם לא נהרג כשרצו להעבירו על דבר מן המצות בשעת השמד, או לעבור א' מג' עבירות חמורות אפי' שלא בשעת השמד אם עבר ולא נהרג כבר חלל את השם ועבר על לאו זה. ואם היה זה ברבים כלומר בעשרה מישראל כבר חלל את השם ברבים ועבר על אמרו ותעלה ולא תחללו את שם קדשי. וכ"כ **ב"ד החזקה** (י"ס"ה"ח פ"ה ה"א ה"ח). וכן הוא **ביראים ובחינוך** (שם). ועי' **בחמדת שלמה** (לפישץ סי' לח מאות א) שתמה דמנלן לרמב"ם שהטעם שנהרגים על ג' עבירות חמורות הוא משום חילול השם דלמא עיקר הטעם הוא מחמת חומר איסורן וכמ"ש **הרמב"ן** (מלחמות סנהדרין עד), עיי"ש. ועי' **במנ"ח** (מצוה רצח) ו**באבנ"ז** (יו"ד סי' קכח אות ד).

ג. עבר עבירה

וכת' **הרמב"ם** (ל"ח ס"ג) שאם עשה אדם עבירה אין תאוה בה ולא הנאה גשמית, אבל יכוין בפעולתו המרד ופריקת עול מלכות שמים, זה גי"כ מחלל שם שמים ולוקה. ולפיכך אמר (קדושים פ"י"ט) "ולא תשבעו בשמי ולשקר וחללת את שם אלקיך", כי זה מכוין להכעיס בזה הענין ואין הנאה גשמית בזה. ועיני' (י"ס"ה"ח פ"ה ה"ח) שאם עבר בפני עשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים. וכן פסק **החפץ חיים** (לאוין ו) וכת' דעי"כ המספר והמקבל לשה"ר עובר על לאו זה, וק"ו היתה העברה הזאת ברבים. ועיני' **בבאר מים חיים** שכת' שמשמע מדברי הראשונים שאפי' אם מרוויח ממוון עי"י העוון, אעפ"כ נקרא מחלל שם שמים אחרי שאין לו מזה הנאה גשמית, עיי"ש.

יוצא שמי שאנסוהו לעבור עבירה בשעת השמד בפני עשרה מישראל ולא נהרג עליה, עבר על לאו זה, ולדעת הרמב"ם אף בצנעה אפי' שלא בשעת השמד אם היא א' מג' עבירות חמורות בכלל זה. וכן הדין אם עבר עבירה שאין לו בה הנאה גשמית.

ד. שאר לאוין

ולפי הנ"ל משמע שאם עבר עבירה שיש בה הנאה גשמית, כיון שהתגבר עליו יצרו אינו עובר על לאו זה. אלא דעי' בגמ' **בברכות** (י"ט): דאמרו דהרואה כלאים של תורה על חבירו, אפילו היה מהלך בשוק, קופץ וקורעו מעליו מיד, דאין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', ואפילו היה רבו, דכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב. ומשמע שאף בשאר לאוין איכא משום לאו הנ"ל. ועיני' שאמרו דוקא באיסור תורה אמרינן שלא חולקים כבוד לרב, וכן פסק **השו"ע** (יו"ד סי' שג ס"א). ועיני' **ברמ"א** שכת' עי"פ הרא"ש שיי"א שאם עבר בשוגג לא אמרינן דלא חולקים כבוד לרב, ועי"כ במקום כה"כ אי"צ לפשוט הכלאים. וביאר **הפרי יצחק** (ח"א סי' כו ד"ה אולם בשיטתו) דחילול השם מדרבנן דוקא במזיד, אבל עבירה בשוגג לא, ועי"כ נדחה משום כבה"א. אולם עיי"ש באורך שמגדולי הפוסקים פרשו שבשוגג חשיב עובר בשב ואל תעשה וכה"כ בבה"א, ולדבריהם י"ל דעל כן כבה"ג ליכא חילול השם כי כה"כ דוחה וממילא לבשו בהיתר.

ה. בפרהסיא / שורש האיסור

אלא דנראה דמה שמבואר **בברכות** שם דאף בשאר איסורים עובר על לאו הנ"ל, היינו כשעושה בפרהסיא דבזה מיירי שם. ולפי"ז ניחא דברי **הרמב"ם** הנ"ל שמוכח שדוק בלאו שאין לו בו הנאה גשמית עובר על איסור זה. וכן י"ל לפי מה שמצינו **בסנהדרין** (פ"ג) בענין הבא על האשה, שפנחס הורה הלכה מפני רבו כי במקום חילול השם אין חולקים כבוד לרב וקם והרג כבועל. ומבואר דבכה"ג עובר על הלאו כיון שהוא פרהסיא. וכן מבואר **במו"ק** (י"ז) ו**חגיגה** (ט"ז) שהעובר איזה עבירה בפרהסיא מחלל שם שמים, שהרי אמרו אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו כו' ואל יחלל שם שמים בפרהסיא.

אולם שו"ר **בנוב"ז** (ק' או"ח סי' לה ד"ה ועדין יש מקום אתו) שכת' על הא דברכות שאין הדבר תלוי בין צנעה לפרהסיא אלא מה שנעשה האיסור הוא בעצמו חילול השם בין אם ירבו הרואים ובין לא, עיי"ש ראייתו. וכן נקט **הפרי יצחק** (שם). וכן משמע ממה שמבואר להלן בענין גזל וחובת השבת אבידה לעכו"ם במקום חילול השם דיי"א שהוא מה"ט אע"פ דלכאורה מיירי אף כשעשה כן בצנעה (ולפי הסוכרים שהוא חילול השם מדרבנן בלא"ה ניחא).

ועיני' **ברש"י** בסנהדרין (שם ד"ה שמואל) שכתב שפנחס הורה הלכה בפני רבו, ולא המתין ליטול רשות ממש, שלא יראו הרואים וילמדו להתיר את הנכרית. ונמצא ששורש איסור חילול השם הוא שלא יבואו ללמוד ממעשיו הרעים. וכן הוא **ברע"ב** (יומא פ"ה מ"ח ואבות פ"ד מ"ד) דחילול השם הוא להחטיא אחרים. וכן משמע **מרש"י** בחגיגה (שם ד"ה למקום). וכן מבואר להלן.

ו. העושה מעשה שאינו לפי דרגתו

איתא **ביומא** (פ"ג) היכי דמי חילול השם, אמר רב כוון אנא אי שקילנא בישראל מטבחא ולא היבנא דמי לאלתר, אמר אביי לא שנו אלא בארתא דלא תבעי. ו**פרש"י** שאין דרך הטבח לילך ולתבוע הקפותיו, ועל הלוקח להביא לו מעותיו לביתו, ע"כ. ולמד **הרמב"ם** (שם) מגמ' הנ"ל שאם יעשה אדם ידוע במעלה והטוב, פעולה הנראית בעיני ההמון שהיא עבירה ושאיין דמיון הפועל ההוא ראוי לנכבד כמוהו לעשות, אע"פ שיהיה הפועל מותר הנה הוא חלל את השם. וכן הביא **החינוך** (מצוה רצה). וכן הוא **ב"ד החזקה** (סנדר"ה פ"ה ה"א). וכן מבואר **בשאלתות** (דברים שאלתא קסד).

היראים (שם) כת' שאם הוא לומד תורה צריך שישמור שלא יבא לידי חשד שלא יאמרו עליו דבר רע, ואם לא עשה כן נקרא מחלל השם. ו**הסמ"ג** (ל"ח א) כת' ש"ימהלכה זו אתה למד שחילול ה' קרוי י"ח שאינו נזהר במעשיו וגורם שאומרים עליו דופי". וכן פסק **החפץ חיים** (לאוין ו הגה 6). ובדרך זה תמצא **בב"ב** (ר"ב י"ח תקס"ו ס"ק ג) ו**במשן חננה** (קדושים פ"י"ט פס' יב, ועיני' הפרות פ"ו וילך).

ז. אחרי יסדרו שעשה עבירה

ההג"ל שייך רק באדם חשוב, ומי"מ גם סתם אדם העושה מעשה הנראה בעיני ההמון כאיסור כגון שחושדים בו שעשה מעשה גנבה וכדו' יש בזה משום חילול השם ואף אם אותו מעשה התורה התרתו. דהנה איתא **בב"ק** (ק:ג:) גזל הכעני אסור שנה' ואכלת את כל העמים אשר ה' אלקיך נותן לך. **והרמב"ם** (גניבה פ"א ה"א) כתב דכל הגונב ממון עובר על ל"ת שנה' "לא תגנוב", אחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון עכו"ם. וכ"כ **הטש"ע** (חוי"מ סי' שמח סעי' ג). ומבואר דאיכא בזה אף איסור תורה. וכ"כ **הב"ח** (סי' רלא) **והש"ך** (סי' שנט ס"ק ב' וסי' שמח ס"ק א) בדעת הרמב"ם.

אלא דעני **ברש"י** (סנהדרין נ). ד"ה ישראל) ששמענו דליכא בזה אלא איסור **מדרבנן** משום חילול השם. וכן נקט **ביש"ש** (בי"ק פ"א סי' מא ד"ה וכתב, ופי"ק סי' כ). אלא שלדעתו **בר"ם** בלא חילול ה' אסור משום דמוטל על האדם להרחיק עצמו מן הכיעור. וכן נ"ר מסקנת **הש"ך** (שם שנט ס"ק א), וכן הביא **מהפריש** (ח"ב סי' קלז) ע"פ הירושלמי דאיסור דרבנן הוא. **ובשער אפרים** (סי' ב' ד"ה הנה מצאת) נקט שדעת הרמב"ם כרש"י, וכ"כ **המנ"מ** (גזילה פ"א ה"ב), אלא דפליגי בטעם איסור, דלש"י הוא דוקא היכן דאיכא חילול ה' משא"כ להרמב"ם. ו**בביאור הגר"א** (חוי"מ סי' שמח אות ח וא"ש ע"ה) כת' דאף למי"ד גזל עכו"ם מותר במקום חילול ה' מדאו"י אסור. וכן **במצפה איתן** (ב"מ פ"ז): כת' **שמהתוס'** (שם: ד"ה אלא, ובכורות י: ד"ה כמ"ד) מבואר דהיכא דאיכא חילול ה' לכו"ע אסור מה"ת.

ועי' **ברמב"ם** (גזילה פ"א ה"ב) שאם עבר וגזל יש חובת השבה. ומבואר **ברמ"א** (אה"ע רס"י כח) שחובה זו היא מדרבנן. וביאר **בנתיבות** (סי' שמח ס"ק א) כי לא מצינו חיוב השבה אלא מפני קידוש השם, ועי"כ הוא מדרבנן. וכי"כ **בשער אפרים** (סי' ב' ד"ה הנה מצאת).

יוצא שאף לפוסקים שמה"ת ליכא איסור גזל בכה"ג מ"מ אכתי איכא משום חילול ה'. נמצא ששייך חילול ה' אף במעשה מותר אלא שבעיניהם נראה אסור. וכעין זה מבואר **בגיטין** (מו), לעי"ש **ברש"י** (ד"ה משום) **ובתוס'** (ד"ה כיון).

וכן מוכח להדיא נמי מהא דאיתא **בב"ק** (ק:ג:) אבידת עכו"ם מותרת שנה' (דברים פכ"ב פ"ב א) "לכל אבדת אחיך", "לאחיד" אתה מחזיר ואי אתה מחזיר לכנעני אלא שבמקום שיש חילול ה' אפי' אבדתו אסורה. וכן פסקו **הרמב"ם** (גזילה פ"א ה"ג) **והטש"ע** (חוי"מ רס"י רסח). וביאר **הב"י** (שם) שבמקום דאיכא חילול ה' היינו כגון שמצאו במקום שרוב ישראל, והוגי לא יסבור שנפלה ממנו האבדה אלא ישראלים המצויים שם "גנבוה ממנו". והביאו **הסמ"ע** (סי' א) **והנתיבות** (ח"י סי' א) וכ"כ **הבן איש חי** (שנה א' כ' תבוא אות ח). **והבאר הגולה** (שם) כת' דצריך לגרוס בדברי הב"י הנ"ל "מצאוהו" במקום "גנבוה ממנו".

נמצא שאע"פ שהתורה התירה אבידת עכו"ם ללא חשש מי"מ במקום שיש משום חילול השם אמרו חז"ל שחייבים להחזירה. אלא שיש מח' אם חיוב זה הוא מה"ת. ועי' מש"כ **החזו"א** (או"ח סי' לח ס"ק ד' ד"ה וכל) בענין שימוש בחמל שבת שמיוצר באיסור. ועי' עוד **בבן איש חי** (שם) שכת' דבכה"ג חייב מהתורה להשיב את האבדה מפני חילול השם. אלא דלכא"ו י"ל דזה תלי במח' הפוסקים הנ"ל בענין גזל עכו"ם והשבת גזלתו לסוברים שהוא משום חילול השם אם הוא מה"ת או מדרבנן. אלא דע"כ שחרי מבואר לעיל אות ו' שאדם העושה דבר הנראה בעיני ההמון שהוא עבירה ושאינו דמיון הפועל ההוא ראוי לנכח כמוהו לכלל הראשונים הוי חילול השם דאו", ומאי שנה הכא דהוי מח', והא סוף סוף נראה בעיני העכו"ם שישראל עובר על גניבה. ושמה המקילין שם חולקים על ראשונים הנ"ל או ס"ל דהיכן שהתורה התירה החשש חילול השם אינו אלא מדרבנן.

ה. השש איבה

ומבלד חשש חילול השם לפעמים יש לחוש במעשיו משום איבה, דשנינו **בע"ז** (כו) בת ישראל לא תילד את העכו"ם (של זמנם) מפני שמילדת בן לעי"ז. והקשו **בגמ'** ורמינהו יהודית מילדת עכו"ם בשכר אבל לא בחנם, אמר רב יוסף בשכר שרי משום איבה. ו**פרש"י** שמה שמבואר במשנה ודאסור היינו נתנם דמצוי איתשתמוטי ולמימר צריכה אלא לשכר מזונותיי. וכן הוא **בשו"ע** (יו"ד סי' קנ"ד סעי' ג). ואיתא עוד שם סבר רב יוסף למימר, אולודי נכרית בשבתא בשכר שרי, משום איבה (ומתני' בחנם קא מיירי, דמצוי לאשתמוטי ולמימר צריכה אני לעסוק בשכר לפרנסתי, רש"י), א"ל אב"י, יכלה למימר לה דידן דמנטרי שבתא מחללינן עלייהו, דיכחו דלא מנטרי שבתא לא מחללינן, עי"כ.

ועי' **בטש"ע** (או"ח סי' של סעי' ב) שהביא שלא מיילדים אותם בשבת אפי' בדבר שאין בו חילול שבת. וביאר **המ"א** (סי' ה) דליכא איבה דיכולו לומר דמי שאינו משמר שבת אין מחללין עליו, משמע דאי איכא למיחש לאיבה שרי אם אין חילול שבת, עי"כ.

ועי' עוד **בפמ"ג** (שם א"א סי' ה) שנשאר בצ"ע אי שרינן איסור דרבנן במקום איבה. אולם **הכנה"ג** (יו"ד סי' קנ"ד הגה"ט אות א והב"י אות ז) ע"פ **התורה** (עי"ז שם) נקט להקל בזה. וכן דעת **התוספת שבת** (שם סי' ה). **והדברי חיים** (או"ח ח"ב סי' כה) כת' דזה פשוט באחרונים ששבת מותרת. וכן נקט **בהעטרויות תשובה** (ח"ב סי' מא ד"ה והנה מסוף). **והמ"ב** (סי' ה) מצאד בזה.

והחת"ס (השטות לחי"מ סי' קצ"ד ד"ה ואחר) כת' שאסור להולידם בשבת אפי' במקום מלאכה דרבנן בעלמא, או אפי' ליכא חילול כלל כמבואר בש"ס, אלא דבזה"ז דאיכא למיחש לסכנתא שאנחנו דרים ביניהם ויוסיפו שנאה ותחרות ויאמרו כי דמו של עכו"ם קל בעינינו ולא יקבלו תירוצים מותר לעבור על מלאכה דרבנן, ואולי בש"ס נמי לא אמרו אלא בימיהם שלא היו שכיחי תערובות ישראל וגוי' וכמ"ש **תוס'** חלק זה בע"ז (טו. ד"ה אימור). ועי"ש (יו"ד סי' קלא) שאם יש באיבה חשש סכ"נ יש להתיר אפי' מלאכה דאו". והובא **בפת"ש** (יו"ד סי' קנ"ד ס"ק ב). וכן מבואר **בהעטרויות תשובה** (שם) ועי' **בדברי חיים** (שם), וכן פסק **האג"מ** (ח"ד סי' עט).

ומהחת"ס יוצא שיש בזה ג' חילוקים: א' איבה שאין בה חשש פקו"נ כלל ומחמתה אין להתיר אפילו איסור מדרבנן. ב' איבה שיש בה סכ"נ דרך רחוק המותרת איסור דרבנן. ג' איבה שיש בה חשש קרוב יותר לסכ"נ המתירה אף איסור תורה. ועי"ש **במ"ב** (סי' תסח ור"א) שכת' באיבה עם עכו"ם, אבל במקום שיש איבה של ישראל אחר לא מתירנן איסור אף מדרבנן. ומי"מ זה בסתם ישראל שאין חשש מחמת איבה לסכנה וכדו', אבל בלא"ה עוברים אף על איסור תורה מחמת איבה של ישראל אחר וכמו שהארכו בס"ד במקום אחר, וכי"כ **במנח"י** (ח"ג סי' כ' אות ח).

ט. במקום שמירת חומת הדת

אלא שבמקום שיש משום עקירת הדת, פעמים שלא חוששין לחילול השם ואיבה. דעי' **ברמ"א** (או"ח רס"י א) שכת' דלא יתבייש מפני בני"א המלעגים עליו בעבודת השי"ת. וכת' **המ"ב** (סי' ה) בשם **הב"י** שמי"מ לא יתקוטט עמהם מפני שמדת העוונות מגונה מאד ואין ראוי להשתמש ממנה כלל אפילו בעבודת השי"ת כי יקנה קנין בנפשו להיות עז אפי' שלא במקום עבודתו ית', עי"כ. ועי' **בב"א** (שם ור"א) **והש"ך** לא אכירי כ"א במצוה שהוא עשה לעצמו ובני"א מלעגים עליו אז בודאי אין לו לחוש כלל ללעגם ולא יתקוטט עמהם, אבל אם הוא עומד במקום שיש אפיקורסים המתקוממים על התורה ורוצים לעשות איזה תקנות בעיני העיר ועי"ז יעבירו את העם מרוצן ח', ופתח בשלום ולא נשמעו דבריו, בכגון זה לא דיבר הב"י מאומה ומצוה להפך עצתם בכל מה שיוכל, עי"ש.

וכן חזינו מהא דאמרינן לעיל שאם רוצים להעבירו על הדת ח"ו אמרינן ירהר ואל יעבור, ואם לא עשה כן חילול שם שמים אע"פ שהרואים אמרו שהתורה אינו טהה לכאורה על נפש האדם. ולפי"ז אלא בגוונא שהדבר נוגע לאיבה וחשש פקו"נ, שמירת חומת הדת דוחה חשש זה. וכן מבואר **בפאר הדור** (על החזו"א ח"ג עמ' קפ) בשם **החזו"א** ששמירת חומת הדת דוחה פקו"נ, עי"ש. ומי"מ כל זה השיש שחשש עקירת הדת וכדו', ולא במקום שחכונת ומטרת הדבר לצורך שמירת הכלל וכדו'. וכבר מובא **בפאר הדור** (שם) בשם **החזו"א** שהדבר מסור לידי חכמי הדור, והם צריכים לדון בכל מקרה לפי המצב ולפי השעה, עי"כ.

מ. פ. ק. נ. א. ד. ר. י. נ. א.

א' הזהירנו התורה מלחלל השם שנאמר "לא תחללו את שם קדש"י" ו"לא תחלל את שם אלקיך". ב' אם רצו להעבירו על דבר מן המצוות בפני עשרה בשעת השמד, או על א' מג' עבירות חמורות אפי' שלא בשעת השמד, אם עבר על העבירה (באופנים שעליו להיחרג) עבר על לאו זה. ג' אם עשה עבירה שאין בה תאוה ולא הנאה גשמית, כיון שיש בזה משום מרד ופריקת עול מלכות שמים, הוא בכלל מחלל שם שמים. ד' אדם חשוב העושה מעשה המותר, אלא שבעיני המון העם מחמת גודל מעלתו נראה להם קעובר על איסור, עובר על לאו זה. וכן סתם אדם העושה מעשה אפי' שהוא מותר מהתורה אלא שמעורר חשד שעבר איסור, כגון שחושבים שעשה מעשה גנבה וכדו', יש בזה משום חילול השם. ה' במקום שיש משום עקירת הדת, פעמים שלא חוששים לחילול השם והדבר מסור לידי חכמי הדור שהם יכולים להכריע בדבר, והם צריכים לדון בכל מקרה לפי המצב ולפי השעה. עי"כ.

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': 6761* יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

הגליון הונצח לע"נ רבי שמעון בן שלמה זצ"ל

© שמעתא עמיקתא - לקבלת הגליון מדי שבוע בדוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לכתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com

דפרי א"ת נגמרה מלאכתו לאכילה וחי' למכירה, אין להפריש מזע"ז, דבר שנגמרה מלאכתו למכירה יש בו חד דרבנן יותר מדבר שנגמרה מלאכתו למכירה.

ג. והשתא נחדר לני"ד, אם נצרך הדינים זה לזה, דחיוב מעשרות דמשקין דרבנן, ושאין להפריש מחד דרבנן על תרי דרבנן, והי"ה תמרי דרבנן על תלת דרבנן, נמצא דאין להפריש מפירות על המשקין היוצאים, דהא אין דרגתם שווה, וא"כ המשקין הנמצאים על הסכין ישארו בטבלם, ונמצא דיש להזהר לטטוף הסכין אחר שחודת הפירות קודם שיתערב המשקה בדבר אחר, וכן יש להזהר להקפיד לנקות שאריות המיץ שיצאו מהפרי על השיש וכיוצ"ב קודם ההפרשה, דהא אין המשער חל עליהן. ואם יכיון להפריש מהפרי אף על המשקה שיצא מהפרי נמצא נוהג שלא כדון שמפריש מדרגת חיוב א' לדרגת חיוב שונה.

ועי' בקונטרס הלי' תו"מ ממרן **החזו"א** זצוק"ל (גי' - י"ד) דאם הפריש מחד דרבנן על תרי דרבנן דינו כמפריש מדאורייתא ועל שן דרבנן, דתרומתו מקולקלת דיש בה תרומה וטבל מעורבין.

ואכן בספר **גנוזי ציון** [מכתבי הגה"צ רבי בן ציון הלוי במבגר צ"ל: מובא דשאל את **החזו"א** זצוק"ל אם המפריש תרומות ומעשרות על פירות, יכול לכלול בהפרשתו לתקן גם את המיץ הנמצא על הסכין, או הניתז על השולחן.

והשיב לו בזה"ל - לא. מיץ חיובו רק מדרבנן, ובה"ז הוי תרתי דרבנן, וא"א להפריש ממין על הפירות הדוי מהפטור על החיוב, ולהפריש מן הפרי על המיץ הוי מהחיוב על הפטור והמיץ תוקן אבל מעשרותיו מקולקלין, ואין עצה אלא לתקן את המיץ לחוד והפירות לחוד, או לטטוף הסכין.

ד. אולם מצינו **בכפתור ופרח** (פ"ד) שכתב בשם בעל התרומה בזה"ל - יזהר שלא יפריש משל גויים על של ישראל אם אפשר, אע"ג ששניהם דרבנן שייך לאסור כמו מן החיוב על הפטור וכו'. וממ"ש "אם אפשר", משמע דס"ל דאינו לעיכובא. [אולם בספר התרומה לפנינו, ליתא לתיבות "אם אפשר". ואולי זאת הוספת בעל הכפתור ופרח עצמו. צ"ע].

ועי' **בדרד אמונה** הלי' תרומות (פ"א סי"ח בה"ל ד"ה מהיכן סוף דבריו) דדייק **מהגר"א** (ח"ד סי' של"א סי"ק ט"ז וסי"ק כ"ט) דלא חייש לתרי דרבנן לענין הפרשה מזה על זה. ועי' **במעדני ארץ** תרומות (פ"ה ח"ד ועי' בהלכות פסוקות

שם) דיש מקום לומר דבה"ז דהתרומה אזלה לאיבוד שרי להפריש מחדש על תרי דרבנן. עי"כ. [ולפי' לענין המעשר ראשון, דלכא"ו נמי מתקלקל, והוא לא אויל לאיבוד.] ועוד דהא י"א דאף המשקין היוצאים מן הפירות דינם מדאורייתא כדון הפירות אלא שאין לוקים עליהן. וא"כ לענין דיבעד, היכא דנתקומו בשעת ההפרשה על הפרי ועל כל היוצא ממנו [ומש"י"ל אלא הקפיד שלא יתערב המיץ שיצא מהפרי עם שאר דברים]. יכול

לעולם על הדעות הנכרות. **העולה לדנא** - המפריש תרומות ומעשרות על פירות וירקות, אם רוצה להוציא עצמו מכל ספק, יכוון בהפרשתו רק על הפירות ולא על המיץ שכבר יצא מהפרי. אולם באופן זה יצטרך להזהר שלא יתערב המיץ שיצא מהפירות קודם ההפרשה עם דבר א', וכן יצטרך להקפיד לטטוף הסכין שחודת בה הפירות, דהא המיץ שיצא טבל הוא. ואם קשה לו להזהר בזה, יפריש בסתמא ויכוון על הכל ויסמוך על הפוסקים. דבדיעבד מהני ההפרשה אף על המיץ שיצא מהפירות.

פניני מוסר

עניני שבת קודש

קבלת שבת (ד)

קבלת שבת מתוך שירה הזמרה - "זכור את יום השבת לקדשו, והן מכבדין אותו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה... ולא עוד אלא כשהוא נכנס, אנו מקבלים אותו בשירה ובזמרה, שנאמר מזמור שיר ליום השבת". (מדרש שוחר טוב, פרק צ"ב)

ענין הזמרה בכניסת השבת הוא כיון שעוברים מעולם העולם - "וענין הנגון הוא, כאשר האדם בלבטא רגשי הודאה בשמחה, והומוה ליבו ומתרגש כל כך עד שאינו יכול לבטא רגשותיו ולבארם במילים, אז מתפרץ בניגון ושר הוא בלי מילים, זהו ענין הזמרה, ביטוי של שמחה והודאה עמוקה שאין כח במילים להבישו". (הגר"ש פינקוס זצ"ל, שבת מלכתא עמ' קכב)

- "... שהשבת תמיד נכנסת בפתאומיות ובפתעה, ואף על פי שהתכווננו כל השבוע במצוות זכור את יום השבת, וכל שכן כל יום הששי בהכנה דרבה, אבל כאשר סוף סוף נכנסת השבת הרי זה מעבר בין עולם לעולם, וכששורה השכינה הרי זו עליה נוראה לכל יהודי ויהודי שלא שייך להתכוון לזה כלל, ומרוב ההתרגשות מאבדים את כח הדיבור, ופותחים בזמרה". (שם עמ' קכ"ד עי"ש באריכות)